

СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРАВА
ЛІГА СТУДЕНТІВ АСОЦІАЦІЇ ПРАВНИКІВ УКРАЇНИ

**РЕФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ
В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ**

МАТЕРІАЛИ

Міжнародної науково-практичної конференції
(Суми, 18–19 травня 2017 року)

Частина 1

Суми
Сумський державний університет
2017

7. Кухарев О.Є. Спадкове право України: Навч. посібник / О. Є. Кухарев. - К.: Алерта, 2013.-328 с.
8. Фединак Г. С., Фединак Л. С. Міжнародне приватне право : [підруч.]. - [5-те вид., переробл. і допов.]. - К.: Атіка, 2012. - 532 с.
9. Короза, Д. С. Інститут спадкування у державах загального і континентального права: компаративістський підхід / Д. С. Короза / Молодіжний науковий вісник Української академії банківської справи Національного банку України. – Суми: УАБС НБУ, 2011. – с.49 – 52.
10. Тучак Т. Реформа податку на спадщину в США / Т. В. Тучак // Вісник податкової служби України. – 2006 – № 38 (417) – С. 58–61.

УНІФІКАЦІЯ НОРМ У СФЕРІ СПАДКОВИХ ПРАВОВІДНОСИН В АКТАХ ГААЗЬКОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ З МІЖНАРОДНОГО ПРИВАТНОГО ПРАВА

Бехтер Є. В.

студентка IV курсу навчально-наукового інституту права

Сумського державного університету

Науковий керівник: Денисенко С.І.

к.ю.н., ст. викладач кафедри міжнародного, європейського та екологічного права

Сумського державного університету

Дане питання українським законодавством регулюється через Закон України «Про міжнародне приватне право» [1], розділ X якого присвячено колізійному врегулюванню спадкових відносин, що має назву «Колізійні норми щодо спадкування» [2].

Перспективи взаємовідносин України та Гаазької конференції починаються після набуття Україною членства в Гаазькій конференції з міжнародного приватного права (далі - ГК МПрП), що визначено Законом України «Про прийняття Статуту Гаазької конференції з міжнародного приватного права» 15 травня 2003 р., та проаналізовано форми та принципи взаємовідносин України й Гаазької конференції в таких основних напрямках співробітництва, як цивільний процес, сімейні, спадкові й інші правовідносини. Державні делегації України є учасниками засідань Спеціальних комісій, Дипломатичної конференції та Пленарних сесій.

З набуттям повноправного членства в ГК МПрП Україна є учасницею п'яти гаазьких конвенцій: 1) Конвенції з питань цивільного процесу 1954 р., яка залишається чинною для України у зв'язку з офіційним оформленням правонаступництва. Ця конвенція набула чинності для СРСР з 26 липня 1967 р.; на сьогодні учасниками цієї Конвенції є близько п'ятдесяти держав з різних континентів; 2) Конвенції про вручення за

кордоном судових та позасудових документів у цивільних та комерційних справах 1965 р.; 3) Конвенції про отримання за кордоном доказів у цивільних та комерційних справах 1970 р.; 4) Конвенції, що скасовує вимогу легалізації іноземних офіційних документів, 1961 р.; 5) Конвенції про цивільно-правові аспекти міжнародного викрадення дітей 1980 р.

Механізм приєднання до гаазьких конвенцій передбачає, по-перше, внесення відповідних змін до законодавства України, наприклад приєднання до Конвенції про захист дітей та співробітництво в галузі міждержавного усиновлення (1993) передбачає зміни в Цивільний, Сімейний, Цивільно-процесуальний та Кримінальний кодекси; по-друге, з метою приведення у відповідність правових норм у сфері захисту прав дітей, батьківської відповідальності необхідним є забезпечення співробітництва Національних органів держав-учасниць гаазьких конвенцій.

В рамках даної конференції аналізуються міжнародні багатосторонні конвенції, які містять матеріально-правові чи колізійні норми, застосовувані у сфері спадкового права. Гаазька Конвенція про колізії законів щодо форми заповітів (1961) містить норми декількох колізійних прив'язок, застосовуваних до визначення дійсності заповідального розпорядження чи такого, що скасовує попереднє заповідальне розпорядження. Норми Конвенції застосовуються також до форми заповідальних розпоряджень, вчинених двома чи більшою кількістю осіб в одному документі. До даної Конвенції Україна приєдналася. Втім, якщо Гаазька конвенція про конфлікт законів відносно форми заповідальних розпоряджень тільки констатує право особи на вибір певного правопорядку для врегулювання спадкових правовідносин, то Гаазька конвенція про право, що застосовується до спадкування нерухомого майна померлої особи (1989), вимагає ще й юридичного оформлення такого вибору шляхом складення відповідної заяви. Ця Конвенція визначає процес правозастосування у спадкових відносинах [3]. До даної Конвенції Україна не приєдналася.

Проаналізувавши норми права держав системи загального права щодо врегулювання спадкових відносин з іноземним елементом, зазначимо, що між колізійними нормами і нормами матеріального права немає чіткої межі, і, як вказує Г.Кегель, “колізійне право зникає “у чорній дірці” матеріального права” [4, с.617], тоді як у континентальному праві існує чітке розмежування норм колізійного і матеріального права.

Аналізуючи дане питання можна виокремити кілька проблемних питань пов'язаних спадкуванням. За міжнародним приватним правом виділяють рухомі та нерухомі речі, а саме Л.Фрідмен відносить до рухомого майна, зокрема, гроші, цінні папери, облігації, ювелірні вироби, автомобілі, прогони лісу, боргові розписки, банківські вклади та ін. До

нерухомого – маєток, землю і споруди, а також такі речі, як дозріваючий на цій землі врожай [5 с. 123].

Отже, наприклад спадкування нерухомого майна ст. 70 Закону України «Про міжнародне приватне право» передбачає, що «спадкові відносини регулюються правом держави, у якій спадкодавець мав останнє місце проживання, якщо спадкодавцем не обрано в заповіті право держави, громадянином якої він був. Вибір права спадкодавцем буде недійсним, якщо після складання заповіту його громадянство змінилося». Проблемою виступає те, що дане правило діє тільки між тими державами, між яким в Україні підписана двостороння угода, але ж з багатьма країнами світу, де проживають і помирають власники нерухомості в Україні, не укладені двосторонні договори [6].

На думку В. І. Кисіля, визначення останнього місця проживання спадкодавця викликає певні труднощі у практиці судів та органів нотаріату, що займаються спадковими справами. Оскільки Законі України «Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні» виходить із принципу свободи пересування, очевидно, що тут йдеться про фактичне місце проживання, яке може не збігатися з місцем реєстрації. Однак ці критерії не завжди є очевидними та беззаперечними [7].

Колізійні норми у сфері спадкування за заповітом містяться у ст. 72 Закону України «Про міжнародне приватне право». Саме ця стаття визначає колізійне регулювання питань здатності осіб на складання і скасування заповіту, форми заповіту і акта його скасування. Так, здатність особи на складання і скасування заповіту, а також форма заповіту і акта його скасування визначаються правом держави, у якій спадкодавець мав постійне місце проживання в момент складення акта або в момент смерті.

Виходячи зі змісту цієї норми, здатність особи на складання і скасування заповіту визначаються правом держави, у якій спадкодавець мав постійне місце проживання в момент складення акта або в момент смерті. Проте, якщо спадкодавець тимчасово проживав на території іноземної держави в момент складення акта або в момент смерті, законодавство якої встановлює інші вимоги щодо здатності скласти заповіт. Потрібно зазначити, чи не буде це в даному випадку тягти за собою недійсність заповіту? У зв'язку із цим вважаємо, що питання здатності осіб на складання і скасування заповіту повинні регулюватися правом держави, на території якої спадкодавець такий заповіт склав, проте інші питання, що пов'язані із прийняттям спадщини, повинні регулюватися правом держави, на території якої знаходиться майно, що є предметом спадкування, якщо інше не передбачено спадкодавцем у самому заповіті [8].

Отже, можна зробити висновок, що відносини щодо спадкування мають зв'язки з іншими правовими інститутами і це призводить до розмаїття практики в цій сфері

пояснюється значними розходженнями, що існують у національних законодавствах, міжнародних договорах і конвенціях, які стосуються спадкових відносин. Гаазькі конвенції щодо успадкування майна в державах запровадженні у вигляді уніфікованого документа, який дозволяє визначати коло осіб та їх повноваження стосовно управління майном померлого, своєрідного міжнародного заповіту. Отже, доцільно б було, щоб Україна приєдналася до конференцій про успадкування майна, які допоможуть усунути суперечності у національному праві та полегшить процедуру спадкування за участю іноземного елемента.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Про міжнародне приватне право : Закон України від 23 червня 2005 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2005. – № 32. – Ст. 422
2. Хороша Т.С. Поняття колізійних норм та колізійне регулювання спадкових відносин, ускладнених іноземним елементом / Т. С. Хороша // Актуальні проблеми держави і права. – 2014. – С. 354-360
3. Попко В.В. Уніфікація норм міжнародного приватного права в рамках Гаазької конференції: Монографія. – К.: Видавничо-поліграфічний центр „Київський університет”, 2007. – 358 с.
4. Kegel G. Paternal Home and Dream Home: Traditional Conflict of Laws and the American Reformers // The American Journal of Comparative Law. – 1979. Vol.27. – P. 617
5. Glendon M., Gordon M., Osakwe Ch. Comparative Legal Traditions. Texts, Materials and Cases on the Civil and Common Law Traditions. – St. Paul, Minn, 1994. – P. 120.
6. Самойлов М. О. Колізійні питання спадкового права у сучасному українському законодавстві / М. О. Самойлов // Економічні та цивільно-правові відносини в Україні. – 2006. – С. 277 - 284
7. Кисіль В. І. Спадкові відносини в сучасному міжнародному приватному праві / В. І. Кисіль // Право України. – 2013. – № 7. – С. 154–182
8. Михайлів М. О. Особливості колізійного регулювання спадкових відносин в Україні / М. О. Михайлів // Часопис Київського університету права. – 2014. - № 3. – С. 148-152.